

Kvalitetsredovisning förskola 2018

Norrmalms
stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

Stadsdelsnämndens sammanfattande analys	2
Framgångsfaktorer	5
Utvecklingsområden och gemensamma insatser på stadsdelsnämnds nivå 2019	6
Förslag till kommunfullmäktige 2019	7
Underlag för stadsdelsnämndens analys 2018	8
Kvalitetsarbets genomförande	8
Utvecklingsområden 2018.....	9
Nämndmål med pedagogisk inriktning för innevarande år.....	10
Övriga stadsdelsnämndsgemensamma insatser	11
Strukturella förutsättningar.....	13
Självvärdering	14
Förskoleundersökning	16

Stadsdelsnämndens sammanfattande analys

De nationella målen i skollag och läroplan är grunden för förskolans uppdrag. Både skollag och läroplan utgår från Barnkonventionen om barnets rättigheter. Förskolan ska erbjuda barnen en verksamhet som genomförs så att den stimulerar och utmanar deras utveckling och lärande. Omsorg, utveckling och lärande ska bilda en helhet.

De uppföljningar och utvärderingar som genomförts under året visar att nämndens förskolor håller en god kvalitet och i huvudsak uppfyller målen i läroplanen och de kommunala styrdokumenterna. Det utvecklingsarbete som skett på förskolorna med fokus på de pedagogiska miljöerna har bidragit till att främja barnens förutsättningar för utveckling, lek och lärande.

Till grund för bedömningen ligger stadens förskoleundersökning, arbetslagens självvärderingar, enheternas egna kvalitetsredovisningar, verksamhetsbesök, tertiälvstämningar samt förvaltningens kvalitetsdialoger med enheterna.

Förvaltningen ser att det fortfarande finns skillnader i resultat mellan och inom enheter. Förvaltningens analys är bland annat att förändringar inom enheternas ledningsorganisationer, personalomsättning, sjukfrånvaro samt svårighet att rekrytera pedagogiskt utbildad personal inom vissa förskolor påverkat resultatet.

För att erbjuda en likvärdig förskola med hög kvalitet för alla barn behöver verksamheten fortsätta utveckla förskolans lärmiljö samt kommunikationen med vårdnadshavarna.

Förskolorna åtgärdar och följer upp inkomna synpunkter och klagomål under ledning av förskolechef. De flesta klagomål gällande förskolan som inkommit avser personalomsättning inom vissa enheter. Det har varit utmanande att rekrytera förskollärare och barnskötare vilket resulterat i vakanser under året.

Kränkande behandlingsärenden har hanterats, utretts och rapporterats till nämnden. Nämndens förskolor har rutiner vid anmälning om kränkning av barn och använder sig av särskilt blankettunderlag för att genomföra utredning.

Normer och värden

Förskolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att utveckla förståelse för vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar och efterhand omfatta dem.

Förskolorna upprättar årligen en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Planen beskriver verksamhetens arbete med främjande av alla barns lika rättigheter och möjligheter, förebyggande av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, samt rutiner för åtgärder. Under hösten har ett fördjupat arbete skett gällande enheternas planer för att öka likvärdigheten. En utvärdering av arbetet kommer att ske under början av nästa år.

Det sammanfattande resultatet i förskoleundersökningen under avsnittet *Normer och värden* uppgår 2018 till 88 jämfört med 91 2017. Resultatet för Norrmalm är en enhet lägre jämfört med staden. Förvaltningens analys är att förändringar inom enheternas ledningsorganisationer och att personalomsättning påverkar vårdnadshavarnas upplevelser.

Även om resultatet är något lägre för året tyder det ändå på att det pågår ett aktivt arbete med främjande, förebyggande och åtgärdande insatser inom likabehandling på förskolorna.

Utveckling och lärande

Förskolans verksamhet ska präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Verksamheten ska genomföras så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. Förskolornas utvärderingar visar att barnen ges goda förutsättningar till utveckling och lärande och att verksamheterna i huvudsak uppnår måluppfyllelse. En viktig framgångsfaktor är att förskolorna under flera år har arbetat utifrån ett utforskande arbetssätt och synliggörandet av barnens lärprocesser i den pedagogiska dokumentationen.

I skolverkets stödmaterial *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan* tydliggörs att om en dokumentation ska vara pedagogisk ska barnen vara delaktiga i reflektionen kring den. Verksamheten har organiserat för att barnen ska få vara mer delaktiga i sina lärandeprocesser. Barnen varit meddokumentatörer vilket innebär att de varit med och valt vad som ska fotograferas och sparas. Verksamheten kan se att de fått en större förståelse kring de kooperativa läroprocesser som ständigt pågår mellan barnen och pedagogerna.

Barns inflytande

I förskolan ska grunden läggas för att barnen ska förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de alltefter förmåga får ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten.

Förskolorna arbetar för att ge barn inflytande över verksamheten och pedagogerna visar intresse av och följer upp hur barnen upplever sin vardag. Pedagogerna strävar mot att vara lyhörda och medforskande. Verksamheten har genomfört regelbundna observationer av hur barnen använder den pedagogiska miljön för att på bästa sätt kunna förändra den utifrån

barngruppens intressen. Ett resultat av arbetet är att barnen kommer med egna förslag till förändringar och vad som behövs i miljön.

Barnen visar även ett ökat ansvarstagande för miljöerna och verksamheten ser vikten av att introducera nya material och förändringar för barnen. Genom återkommande reflektioner har barnen fått möjlighet att få syn på det egna lärandet, de andras och det gemensamma i de olika aktiviteterna. Det medvetna arbetssättet har gett barnen ökad delaktighet i verksamheten. Både förskoleundersökningen och enheternas egna bedömningar visar att förskolorna i huvudsak når målen för barns inflytande över verksamheten.

Förskola och hem

Förskolans arbete med barnen ska ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Förvaltningen bedömer att man i huvudsak lever upp till läroplanens intentioner gällande betydelsen av en nära och förtroendefull relation till barnens vårdnadshavare.

En framgångsfaktor som förskolorna lyfter fram för en lyckad föräldrasamverkan är att presentera den pedagogiska dokumentationen vid exempelvis föräldramöten.

Förskoleundersökningens något lägre resultat kan härledas till förändringar inom enheternas ledningsorganisationer och att personalomsättning påverkar vårdnadshavarnas upplevelser.

Byggandet av tillitsfulla relationer tar tid och förskolorna har under perioden arbetat med att utveckla sin kommunikation med vårdnadshavarna.

Nämndens förskolor har fått fler familjer med annat modersmål bland annat med anledning av genomgångsboendet för nyanlända på Kadettgatan. Förskolorna har märkt att de behöver tänka annorlunda kring bland annat innehåll vid informationsmöten samt på ett tydligare sätt förklara syfte med aktuella möten. Förskolorna har granskat innehåll och mötesstruktur så alla familjer får samma förutsättningar.

Barnsäkerhet

En förutsättning för barns lärande är att de känner sig trygga på förskolan. Förskolorna bedriver ett systematiskt barnsäkerhetsarbete och varje förskola har ett barnsäkerhetsombud. Barnsäkerhetsronden utförs en gång per år, inne -, ute- och närmiljö samt lekmaterial kontrolleras. Förskolechef och barnsäkerhetsombud prioriterar vad som behöver åtgärdas. Några förskolor har under året också genomfört trygghetsvandringar med barnen för att ta reda på var i miljöerna de känner sig trygga respektive otrygga. Det har resulterat i förändringar i miljöerna som ökat trygghetskänslan hos barnen på förskolan.

Framgångsfaktorer

Förskolornas utvärderingar visar att barnen ges goda förutsättningar till utveckling och lärande och att verksamheterna i huvudsak uppnår måluppfyllelse. Förvaltningen ser att en viktig framgångsfaktor är att förskolorna under flera år arbetat utifrån ett utforskande arbetssätt och synliggörandet av barnens lärprocesser i den pedagogiska dokumentationen. De pedagogiska miljöerna har under en längre tid varit ett gemensamt utvecklingsområde inom nämndens förskolor. Att arbeta långsiktigt mot ett gemensamt mål ser förvaltningen som en framgångsfaktor. Arbetet har bidragit till att barnens förutsättningar för utveckling, lek och lärande har förbättrats och att de pedagogiska miljöerna blivit mer likvärdiga inom nämndens förskolor.

Kvalitets- och resultatdialogerna visar vikten av att framgångsrika arbetssätt exempel lyfts både på övergripande nivå och även inom enheterna i syfte att främja likvärdigheten och det kollegiala lärandet. Effekten av arbetssättet är en lärande organisation där utvärdering, reflektion och strävan mot gemensam kunskap ingår som självklara delar. Nämndens förskolor har även ett gemensamt ställningstagande att låta sig inspireras av den pedagogiska filosofin från de kommunala förskolorna i staden Reggio Emilia. Den pedagogiska inriktningen har en övertygelse om att alla barn kan och att de har en inneboende drivkraft att utforska världen. Det gemensamma ställningstagandet främjar ett likvärdigt arbetssätt inom verksamheten.

Det stadsdelsövergripande samarbetet har fortsatt där bland annat gemensamma utbildningsinsatser anordnats samt goda exempel och pedagogiska frågor diskuteras och delats. Utgångspunkten är att med barnen i centrum driva den pedagogiska utvecklingen framåt. Detta genom att bland annat använda den kompetens och de resurser som finns inom stadsdelsområdet. Nedan bild illustrerar exempel på aktiviteter som nämndes förskolor gör tillsammans.

Utvecklingsområden och gemensamma insatser på stadsdelsnämnds nivå 2019

Utvecklingsområden

Förvaltningen vill lyfta nedan prioriterade övergripande utvecklingsområden inför 2019, dessa bedöms som särskilt viktiga för fortsatt verksamhetsutveckling och ökad likvärdighet inom nämndens förskolor.

1. Förskolans lärmiljöer

Barns lärmiljöer omfattar inte bara de fysiska miljöerna ute och inne, utan också den pedagogiska och sociala lärmiljön. Pedagogiskt ledarskap, pedagogernas förhållningssätt och arbetssätt och organisationen är avgörande för barnens utveckling och lärande.

Det syns fortfarande skillnader inom och mellan enheterna. För att erbjuda en likvärdig förskola för alla barn behöver verksamheten fortsätta utveckla förskolans lärmiljö.

2. Digitalisering

I den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet står att digital kompetens i grunden är en demokratifråga. I förskolans reviderade läroplan står även att utbildningen ska ge barnen förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens. För detta spelar förskolan en viktig roll genom att ge möjlighet att utveckla förmågan att använda och skapa med digital teknik och förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Ett digitalt lyft av Stockholms förskolor pågår samtidigt, bland annat genom införandet av Skolplattform. Nämndens förskolor behöver därför fortsätta prioritera arbetet med digitalisering inom förskolan samt implementering av Skolplattform.

3. Hållbar utveckling

Hållbar utveckling inrymmer en ekologisk, ekonomisk och social dimension och verksamheten behöver arbeta vidare med detta. Hållbara relationer och kontinuitet är kvalitetshöjande faktorer. För att uppnå detta behöver nämnden arbeta med att sänka sjukfrånvaron och arbeta för att vara en attraktiv arbetsgivare.

Förslag till kommunfullmäktige 2019

Utifrån den analys som gjorts anges följande behov och önskemål på gemensam stadsövergripande utvecklingsområde och förslag på insats.

1. Strategier för att rekrytera och bibehålla pedagogisk personal

Personalens kompetens är den viktigaste faktorn för förskolans kvalitet. Situationen vad gäller kompetensförsörjningen gällande förskollärare och barnskötare är utmanande. Omfattningen av nyutexaminerade med pedagogisk inriktning understiger rekryteringsbehovet. Kompetensförsörjning och kompetensutveckling är viktiga områden att utveckla och insatser som bidrar till ökad likvärdighet.

Förvaltningen föreslår att utveckla stadsgemensamma strategier för att rekrytera och bibehålla pedagogisk personal. Förvaltningen anser att långsiktiga kompetensförsörjningsinsatser bör utökas där särskilt fokus bör läggas på att behålla utbildad personal.

2. Implementering av förskolans reviderade läroplan

Den nya reviderade läroplanen för förskolan kommer att kräva en gedigen implementeringsprocess på olika nivåer inom stadens förskoleverksamhet. Revideringen kommer att innebära ett behov av kompetenshöjande insatser, exempelvis krävs det att förskolans profession har goda kunskaper om skollagen för att kunna genomföra förskolans uppdrag mot måluppfyllelse utifrån läroplanen. Implementeringsarbetet kommer att skapa ökade möjligheter för förtydligande av förskolornas arbete med de målstyrda processerna och undervisningen.

Underlag för stadsdelsnämndens analys 2018

Kvalitetsarbets genomförande

Nämnden har som huvudman ansvar för att skapa rutiner, uppföljningssystem och andra förutsättningar för ett dokumenterat och systematiskt kvalitetsarbete på olika nivåer.

Förskolorna ska systematiskt och kontinuerligt följa upp verksamheten och skapa rutiner och former för dokumentation av kvalitetsarbetet. Det systematiska kvalitetsarbetet består av planering, uppföljning och utveckling av förskoleverksamheten.

Vilka krav, mål och riktlinjer som ska följas upp och utvärderas dokumenteras i stadsdelsnämndens respektive förskole enheternas verksamhetsplaner och dokumenteras i stadens ILS webb. Integrerat ledningssystem, ILS, är stadens system för integrerad ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi.

Arbetet med kvalitetsredovisningen och dialogen kring den är ett sätt att uppfylla styrdokumentens krav när det gäller huvudmannens systematiska kvalitetsarbete. Syftet med kvalitetsredovisningen är att bedöma måluppfyllelsen i förhållande till de nationella målen i läroplanen, identifiera framgångsrika arbetssätt och utvecklingsområden. Avsikten är att bidra till en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Kvalitetsdialogerna har fokus på verksamhetens måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen i läroplanen och genomförs varje höst tillsammans med avdelningschef, verksamhetscontroller och enheternas ledningsgrupper samt arbetsplatsledare.

Kvalitetsdialogerna har fokus på uppföljning och reflektion kring det systematiska kvalitetsarbetet och erfarenhetsutbyte kring måluppfyllelse i syfte att skapa en lärande organisation. I dialogerna identifierar enheterna gemensamma styrkor och enas om utvecklingsområden för arbetet det kommande året.

En del av nämndens systematiska kvalitetsarbete är enheternas kvalitetsredovisningar, vilka utgör grunden för stadsdelsnämndens kvalitetsredovisning. Enheternas kvalitetsredovisningar fyller två huvudsakliga syften. De är dels en viktig del i det interna kvalitetsarbetet och dels är de en viktig källa till att nämnden som huvudman ska få en bild av hur väl verksamheten uppfyller läroplanens mål för att utifrån det kunna identifiera stadsdelsnämndsövergripande utvecklingsområden och prioriteringar och kunna ta sitt ansvar att skapa goda förutsättningar för verksamheterna.

Barnen är delaktiga i kvalitetsarbetet genom att verksamheten observerar, dokumenterar och reflekterar kring det pågående arbetet med barnen. Förskolans ledning har en dialog med medarbetarna i arbetet med att ta fram kvalitetsredovisningarna. Detta sker bland annat vid arbetsplatsträffar, utvärderingsdagar, möten med arbetslag och skriftliga utvärderingar från verksamhetsbesök.

Kvalitetsredovisning för nämndens förskolor baseras på en analys av enheternas kvalitetsredovisningar samt kvalitets- och resultatdialoger. De bedömningsunderlag som enheterna främst utgår ifrån är självvärdering/kvalitetsindikator, förskoleundersökningen, uppföljning och utvärdering av de pedagogiska enhetsmålen från verksamhetsplanen samt pedagogisk dokumentation. Utöver detta ger vårdnadshavares synpunkter och klagomål viktig information om verksamhetens utförande.

Förvaltningens kvalitetsredovisning bilägges till nämndens verksamhetsberättelse. Skillnaden mellan kvalitetsredovisningen och verksamhetsberättelsen är att den tidigare fokuserar på måluppfyllelsen i förhållande till de nationella målen i läroplanen, medan verksamhetsberättelsen även omfattar andra delar och resultat av förskoleverksamheten, till exempel budget, kommunala mål och medarbetarfrågor.

Utvecklingsområden 2018

Pedagogiska miljöer

Barns lärmiljöer omfattar inte bara de fysiska miljöerna ute och inne, utan också den pedagogiska och sociala lärmiljön. Pedagogiskt ledarskap, pedagogernas förhållningssätt och arbetssätt och organisationen är avgörande för barnens utveckling och lärande.

Pedagogiska miljöer som utmanar barnens utforskande och lek har varit ett prioriterat utvecklingsområde för alla enheter under året.

Arbetet har bidragit till att barnens förutsättningar för utveckling, lek och lärande har förbättrats. Barnen har fått se att deras initiativ och idéer gett avtryck och praktiska resultat i den pedagogiska miljön. Utvecklingen av de pedagogiska miljöerna har bland annat bidragit till att barnen erbjuds fler uttrycksätt och en större variation på pedagogiskt material.

Digitalisering

Förskolorna har prioriterat arbetet med digitalisering samt implementering av Skolplattform. Arbetet har bidragit till ökad digital kompetens, både avseende de pedagogiska och de tekniska kunskaperna kring digitalisering. Arbetet har också bidragit till att pedagogerna fördjupat reflektionen tillsammans med barnen kring pågående läroprocesser med hjälp av digitala verktyg.

Pedagogerna ser att de digitala verktygen ökar barnens delaktighet i det projektinriktade arbetssättet och i arbetet kring den pedagogiska dokumentationen. Barnen får enklare syn på sitt lärande genom att själva vara medproducenter via de digitala verktygen.

Nämndmål med pedagogisk inriktning för innevarande år

Gemensamt nämndmål för förskolorna har under året varit *Förebyggande och tidiga insatser ger barn och unga jämlika uppväxtvillkor*. Det förväntade resultatet av arbetet har varit att barns grundläggande behov uppmärksammas tidigt och de får stöd i att utveckla hållbara relationer till sin omvärld. De pedagogiska miljöerna i förskolan ska stödja barnens lärande och utveckling.

De pedagogiska miljöerna har varit ett utvecklingsområde under en längre tid inom nämndens förskolor. Arbetet har bidragit till att barnens förutsättningar för utveckling, lek och lärande har förbättrats. Barnen har fått se att deras initiativ och idéer gett avtryck och praktiska resultat i den pedagogiska miljön. Verksamheten kan se att barnen i högre utsträckning tar initiativ till att förändra i miljöerna. Barnen har också erövrat nya tekniker som behövs för att skapa nya fysiska mötesplatser och skapande situationer. Utvecklingen av de pedagogiska miljöerna har bidragit till att barnen erbjuds fler uttrycksätt och en större variation på pedagogiskt material. Förskolan ser en tydlig utveckling av arbetet med digitala verktyg i de pedagogiska miljöerna.

Förskolan har fortsatt arbetet med att inta ett normkritiskt perspektiv till miljöer, material och förhållningssätt. Normer och värden är en viktig del i barns utveckling och lärande och förskolan ska vara en plats där olikheter ses som något positivt. Barnen har få se att deras initiativ och idéer ger konkreta resultat i den pedagogiska miljön. Förskolorna har arbetat med sociala hållbarhetsfrågor som hur man är en bra kompis, samarbete och rättvisa. Pedagogerna kan bland annat se att barnens lekar har utvecklats med fler deltagare vilket utmanat dem att utveckla förmågan att förhandla, argumentera och kompromissa.

För att alla förskolor och avdelningar ska hålla samma kvalitet behöver verksamheten fortsätta utveckla förskolans lärmiljö och anpassa den efter barngruppen och barnens individuella behov.

Kulturen spelar en viktig roll för barn och ungas utveckling. Ytterligare ett gemensamt nämndmål för förskolorna, tillsammans med nämndens övriga verksamheter, har under året varit att *Invånare i alla åldrar tar del av ett varierat kulturutbud*. Invånare i alla åldrar förväntas få ta del av ett varierat kulturutbud och barn i förskolan ska introduceras till olika uttrycksformer och skapande tekniker.

Nämndens kultursamordnare bevakar stadens kulturutbud och förskolorna har egna kulturombud som har ett särskilt ansvar för kulturfrågor. För att förskolans barn ska ha nära till kultur och eget skapande har minst en professionell kulturupplevelse erbjudits varje termin. I mötet med stadens kulturutbud har barnen fått prova olika uttrycksformer som bild, sång, musik, drama, rytmik, dans och rörelse. Genom att ta del av olika kulturupplevelser har barnen erövrat nya begrepp, utvecklat sitt språk och det egna kulturskapandet.

Förskoleundersökningen visar att vårdnadshavarna är mindre nöjda jämfört med föregående år gällande frågan om de upplever att förskolan ger barnen möjlighet att ta del av och möta olika sorters kulturutbud på och utanför förskolan. Verksamheten har reflekterat kring resultatet och fastslagit att de på ett tydligare sätt behöver kommunicera kulturuppdraget med vårdnadshavarna.

Övriga stadsdelsnämndsgemensamma insatser

Barn i behov av stöd

Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas så långt som möjligt. Nämndens förskolor har ett väl utvecklat arbetssätt kring barn i behov av stöd. Vid förvaltningen finns en samordnare som förskolechef kan kontakta gällande extra stödinsatser. Förskolorna tar fram ett pedagogiskt utlåtande för varje barn och sedan formas en handlingsplan för att klargöra vilken typ av stöd barnet behöver. Under året har samordnaren påbörjat ett nytt arbetssätt gentemot verksamheten. Samordnaren handleder i ökad omfattning personalen kring förhållningssätt, struktur och vilken anpassning som kan ske i verksamheten för att säkerställa att rätt stöd erbjuds. Förvaltningen erbjuder också nätverk och utbildningar för de pedagoger som arbetar med barn i behov av stöd.

Digitalisering i förskolan

I förskolans uppdrag ingår att förbereda barnen för ett allt mer digitaliserat samhälle och nya skrivningar om digital kompetens kommer ingå i förskolans reviderade läroplan. Som ett led i utvecklingsarbetet kring hur barns digitala kompetens ska stärkas har förskolans chefer deltagit i en stadsövergripande utbildningsinsats. Utbildningsinsatsen syftade till att ge förskolans ledning ökad kunskap i hur de kan leda verksamheten in i digitaliseringen. Ett förväntat resultat av de kompetenshöjande insatserna är att barnen ges förutsättningar att utveckla digital kompetens samt ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till den digitala värld de omges av.

Under våren hölls också en stadsdelsgemensam föreläsning för samtliga pedagoger om digitalisering och kodning i förskolan. Föreläsningen gavs av Linda Mannila som forskar inom datavetenskapens didaktik vid Linköpings universitet. Arbeta med digitalisering med inriktning på programmering och kodning har gett positiva resultat i verksamheten. Erfarenheterna från utbildningen har skapat ett intresse av att få mer kunskap inom området och ett ökat intresse för de möjligheter som digitaliseringen kan skapa i verksamheten.

Storföreläsning-hållbara relationer och förskolans betydelse för social jämlikhet

Det finns forskning som visar att en av de viktigaste faktorerna för att barn utvecklas, lär och känner sig trygga är de pedagogiska relationerna mellan förskolepersonal och barn. Under hösten gavs en storföreläsning för förskolans pedagoger av Sven Persson som är professor i pedagogik vid Malmö universitet. Persson belyste hållbara relationer och förskolans betydelse för social jämlikhet. Pedagogerna fick föra diskussion kring perspektivet på pedagogiska relationer och dess betydelse för pedagogens egen praktik. Storföreläsningen har gett avtryck inom verksamheten och belyst pedagogens viktiga roll. I årets kvalitetsdialoger med enheterna framkommer en tydligare bild av pedagogens roll i den pedagogiska dokumentationen. I dokumentationen avspelas bland annat omsorgen och omtanken om barnen.

Kultur

Förskolorna har under året tillsammans med barnen arrangerat *Förskolans dag* och en ljusinstallation i Tegnérslunden. Ljusinstallationen och Förskolans dag har bidragit till att synliggöra barn, ge dem en röst och tillsammans med andra barn ta plats i det offentliga rummet.

Konst och kultur hjälper barn och unga att förstå sin omvärld, ställa nya frågor och vara en del av samhället. Förvaltningen initierade under våren ett pilotprojekt *Barn på förskolan möter samtidskonstnärer* där barn fått delta i olika workshops inom dans, musik eller bildkonst tillsammans med sina pedagoger. På workshopstillfällena har barnen fått möta professionella konstutövare och givits förutsättningar att fördjupa sitt eget kulturskapande. Projektet dokumenterades av en filmkonstnär och avslutades med en vernissage. Vernissaget var öppet för politiker, medarbetare inom förskolan samt barnen med deras familjer.

Övergång från förskola till skola

Barn har rätt till en väl fungerande och likvärdig övergång från förskola till skola, oavsett vem som är huvudman. Enligt beslut i kommunfullmäktige ska en lokal handlingsplan för övergången mellan förskola och skola tas fram i samverkan med samtliga förskolor och skolor (kommunala och fristående). Med utgångspunkt från riktlinjerna har stadsdelsförvaltningen, utbildningsförvaltningen och i samarbetet med fristående verksamheter tagit fram en på lokal handlingsplan. Planen färdigställdes och beslutades under hösten 2015 och revideras tillsammans med skolan årligen.

Norrmalms kommunala förskolor pedagogiska utvecklingsgrupp

En förskola av hög kvalité verkar socialt utjämnande och har betydelse för barns utveckling, lärande och hälsa. För att ge barnen en likvärdig verksamhet har förskolorna ett stadsdelsövergripande samarbete där goda exempel och pedagogiska frågor diskuteras. I syfte

att öka likvärdigheten har verksamheten fortsatt det pedagogiska samarbetet mellan enheterna under året.

Norrmalms kommunala förskolors pedagogiska utvecklingsgrupp består av förskolechefer, biträdande förskolechefer, pedagogiska utvecklingsledare, samordnare barn i behov och avdelningschef. Utgångspunkten är att driva den pedagogiska utvecklingen framåt genom att använda den kompetens och de resurser som finns inom stadsdelsområdet.

Kemikaliesmart förskola

En viktig del i strävan efter att erbjuda en hållbar verksamhet är att reducera påverkan från miljögifter särskilt i verksamhet som riktar sig till barn och unga. Utifrån kemikaliecentrums kartläggningsverktyg har förskolorna kontrollerat och rensat ut inventarier och förbrukningsmaterial. Bland annat har vilomadrasser av PVC bytts ut och förskolornas kök har ersatt plasttallrikar med lättviktsporslin. Den ökade kunskapen hos verksamhetens medarbetare ger barnen möjlighet att vistas i en mer hälsosam miljö på förskolan. Nya medarbetare som inte genomgått kemikaliecentrums webbutbildning har gjort detta under året. Barnen har genom arbetet fått ökad förståelse för hur de kan bidra till en hållbar miljö. Inom förskolan används bland annat återvinningsmaterial i det skapande arbetet och miljöstationer används tillsammans med barnen. Barnen lär sig hur de kan bidra till en hållbar miljö och utvecklar sitt ansvarstagande kring miljö och material.

Strukturella förutsättningar

Det finns forskning som visar att en av de viktigaste faktorerna för att barn ska utvecklas, lära och känna sig trygga är de pedagogiska relationerna mellan förskolepersonal och barn. Nämndens förskolor ska organiseras så att alla barn får tillgång till pedagogiskt utbildad personal och lärandemiljöer där de får vara aktiva, engagerade, medskapande och kreativa tillsammans med andra barn och vuxna. Nämndens förskolor erbjuder en Reggio Emilia inspirerad verksamhet som är trygg och har fokus på barns läroprocesser.

Inom stadsdelsområdet är hög andel av barn i åldrarna två till fem år inskrivna i någon form av pedagogisk verksamhet.

Inom stadsdelsområdet och i övriga innerstaden kan man se att det är en högre rörelse avseende personal samt bland de boende. Mönster som förvaltningen kan se är att man som familj flyttar till kringliggande ytterstadsdelar när man får fler barn. Förskolans personal har stora valmöjligheter avseende arbetsmöjligheter i innerstaden på grund brist på pedagogiskt utbildad personal.

Verksamheten består av 31 förskolor fördelade på sex resultatenheter; Odenplan, Johannes, Matteus, Mitt i City och Karlberg och Haga. Varje enhet har i genomsnitt cirka 300 barn inskrivna. Per den 15 oktober fanns totalt 1849 barn inom Norrmalms kommunala förskolor. Inom stadsdelsområde är 53 procent av barnen inskrivna i kommunal förskoleverksamhet och 47 procent i fristående. Andel barn med annat modersmål än svenska var vid mättillfället

föregående år 10 procent och andelen flerspråkig personal uppgick till 27 procent. Förvaltningen genomför en språkkartläggning vartannat år.

	Antal årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning, kommunal förskola	Antal årsarbetare totalt, kommunal förskola	Andel årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning, kommunal förskola
2018	137	378	40,9 %
2017	141	368	39,4 %
2016	144	371	39 %

	2018	2017	2016
Barn/personal (årsarbetare)	4,9	4,9	5,0
Antal barn per grupp	15,2	11,7	13,09

Hagastaden

Normmalms stadsdelsområde ökar befolkningsmässigt i och med att Hagastaden byggs. Stadsdelsförvaltningen räknar med att det, då Hagastaden är helt utbyggd med 3000 nya bostäder, behövs cirka 750 förskoleplatser. Detta motsvarar omkring 12 till 15 förskolor med plats för 60 till 70 barn på varje förskola. Förvaltningens behovsbedömning av antalet förskoleplatser bygger på kommunfullmäktiges nyckeltal som är 25 förskoleplatser per 100 lägenheter. Nämnden har under året öppnat Hagastadens första förskola, Nova, i Hagastaden med kapacitet för cirka 120-140 barn. Initialt har förskolan viss lokalmässig överkapacitet och byggnadens andra huskropp hyrs ut till utbildningsförvaltningen under läsåret 2018/2019. I början av 2019 öppnas ytterligare en förskola i nämndens regi, förskolan Luna, vilken kommer att ha jämförbar kapacitet omfattande cirka 120 barn.

Självvärdering

Förskolans arbetslag har arbetat med stadens webbaserade självvärderingsverktyg WKI (webbaserad kvalitetsindikator för förskolan). WKI är en självvärdering av hur väl arbetslaget, utifrån läroplanen, skapar förutsättningar för barnens utveckling och lärande. Syftet är att bidra till alla barns rätt till en likvärdig förskola av hög kvalitet. Tillsammans med andra underlag ger självvärderingen en möjlighet till analys av förskolans samlade resultat

och kan därmed bli en viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet och utvecklingen av verksamheten.

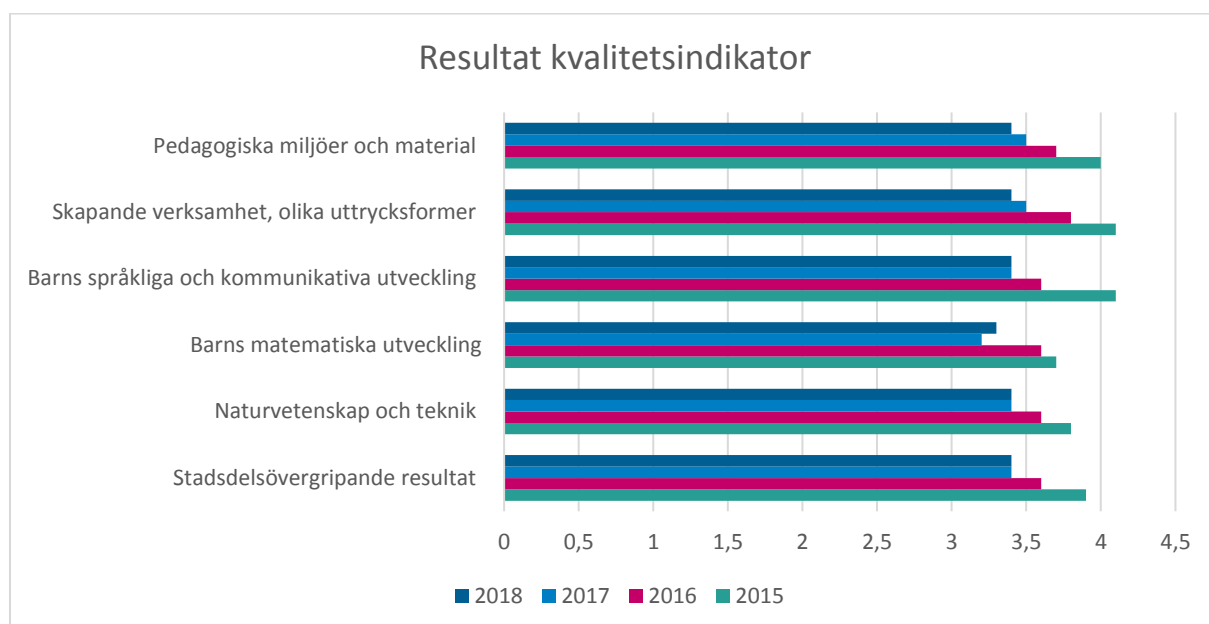
Indikatorns områden utgår från läroplanen för förskolans målområde lärande och utveckling. Områden som är belysta i indikatorns kriterier är barns inflytande, pedagogiska miljöer, pedagogisk dokumentation, föräldrasamverkan och kompetensutveckling för förskollärarna och barnskötarna relaterat till utvecklingsområdena. Indikatorns olika områden besvaras utifrån en skala med fem kriteriebeskrivningar från ett till fem. Kriterierna bygger på att påvisa en progression i den pedagogiska verksamhetens kvalitet. Indikatorn och dess områden har skattats av arbetslagen inom förskolan. Resultaten har redovisats per arbetslag och per enhet för att sedan föras samman till stadsdelens resultat. Bedömningen av indikatorns olika kriterier och nivåer ska ses som ett stöd för att utveckla verksamheten.

Totalt för förskolorna ligger nivån på 3,4 vilket innebär att intentionerna i läroplanen uppfylls i tillräcklig omfattning men det finns enstaka arbetsgrupper som inte uppnår läroplanens intentioner i indikatorns delområden.

Verksamheten kopplar det lägre resultatet bland annat till det utvecklade självvärderingsverktyget som har underlättat för arbetslagen att identifiera vilken nivå deras verksamhet befinner sig på. Arbetslagen har därmed blivit mer självkritiska i sina bedömningar. Forskning visar att förskolor med hög kvalitet tenderar att vara mer självkritiska än förskolor med lägre kvalitet (Persson, ibid).

En bedömning under nivå tre ska åtföljas av förskolechefens beskrivning av åtgärder för att höja verksamhetens kvalitet till en acceptabel nivå utifrån läroplanen.

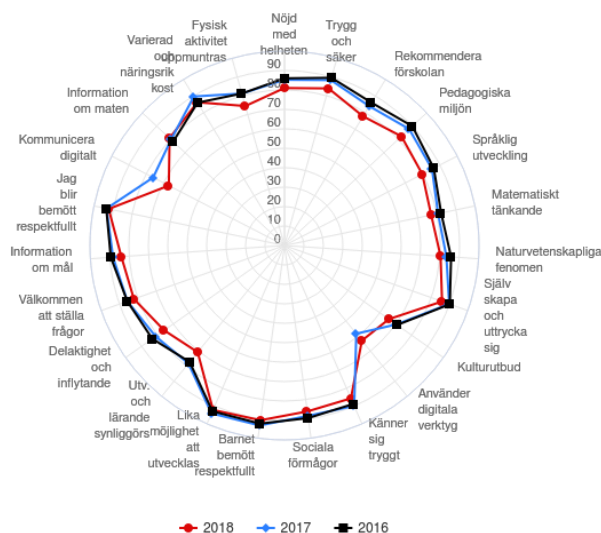
Nämndens och kommunfullmäktiges mål på 3,8 nås inte i årets självvärdering och ligger kvar på samma resultat som föregående år, 3,4. I och med införandet av den digitaliserade kvalitetsindikatorn har vikten av reflektionsprocessen blivit tydligare. Digitaliseringen har underlättat för arbetslagen i processerna/reflektionerna kring läroplanens målområden och intentioner för utveckling och lärande. Samtidigt har dock många arbetslag blivit mer självkritiska i bedömningen. Syftet med självvärderingen är att inte endast se till siffrorna utan att se processen och möjligheten till utveckling. Förskolornas ledning följer upp arbetslagens självvärderingar genom olika former av dialog och nätverk i syfte att öka/minska den självkritiska bedömningen. De arbetslag som inte når upp till nivå tre skriver handlingsplaner.

Förskoleundersökning

Resultatet av förskoleundersökningen varierar mellan enheter och förskolor.

Det sammanfattande omdömet från vårdnadshavarna med barn i nämndens förskolor visar på en liten nedgång. För 2018 uppgår index till 81 och 2017 till 86. Resultatet för Norrmalm är fem enheter lägre jämfört med staden kommunala förskolor totalt 2018. Kommunfullmäktiges indikator ”Jag är som helhet nöjd med mitt barns förskola” uppgår till 81 jämfört med 85 år 2017. Resultatet för Norrmalm är fyra enheter lägre än staden 2018. 78 procent av vårdnadshavarna instämmer i att de kan rekommendera deras barns förskola (84 år 2017, 86 år 2016). I staden totalt instämmer 84 procent av vårdnadshavarna 2018 i att de kan rekommendera förskolan.

Av de svarade var 82 procent vårdnadshavare till flickor och 80 procent vårdnadshavare till pojkar. Skillnaderna i svaren mellan könen är marginella, förvaltningens analys är att verksamheten lyckats väl med sitt likabehandlingsarbete och behandlar alla barn lika oavsett kön.

Förvaltningens analys är att förändringar inom enheternas ledningsorganisationer, personalomsättning, sjukfrånvaro samt svårighet att rekrytera pedagogiskt utbildad personal inom vissa förskolor bidrar till att årsmålet inte uppnås.

Det samlade resultatet från förskoleundersökningen pekar dock på att det pågår ett aktivt arbete med de målstyrda processerna utifrån läroplansuppdraget i nämndens förskolor.

Pedagogisk miljö och material

De pedagogiska miljöerna ska vara tydligt organiserade, stimulerande, tilltalande och tillgängliga för alla barn. Under året har det stadsdelsövergripande arbetet med att fortsätta utveckla de pedagogiska miljöerna fortgått. Enheternas material har genom utvecklingsarbetet blivit mer genomtänkt och utmanande och har inneburit bättre förutsättningar för barnens lärande. Verksamheten ser att en framgångsfaktor varit att under en längre tid fokusera på ett specifikt område. Trots fokus på de pedagogiska miljöerna visar resultatet i förskoleundersökningen ett lägre resultat än föregående år. Minskningen kan bero på att fokus flyttats från den fysiska miljön till mer abstrakta utvecklingsområden som pedagogernas förhållningssätt. Förskjutningen kan ha bidragit till att arbetet med de pedagogiska miljöerna inte blir lika synligt. Genom medarbetarnas ökade kompetens och medvetenhet har fler utvecklingsområden synliggjorts.

Skapande verksamhet och olika uttrycksformer

Förskolorna har under året arbetat utifrån att barnen ska utveckla sina förmågor kring skapande verksamhet och barnen har fått ta del av olika sorters kulturupplevelser. Resultatet beskrivs mer utförligt under nämndmålet *Invånare i alla åldrar tar del av ett varierat kulturutbud*.

Barns språkliga och kommunikativa utveckling

Pedagogerna arbetar för att främja och utveckla barnens språkliga och kommunikativa förmåga. Förskolorna lägger stor vikt vid att stärka barnens identitet och deras förmåga att berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar. Inom verksamheten används bland annat IKT (interaktiv kommunikations teknik) som hjälpmedel. En utveckling av den språkliga och kommunikativa förmågan ger barn ökad möjlighet till delaktighet och inflytande. Verksamheten uppmuntrar barnen att utveckla sitt ordförråd och sin förmåga att samtala, förhandla och diskutera. I beskrivningar och dokumentationer kan de se att barnen får tillgång till många olika möten, material och tillfällen där språket utvecklas och berikas. Genom att barnen är i ett sammanhang i sitt utforskande, där barnens frågor tas på allvar, och där reflektion och diskussion tar stor plats ser verksamheten att barnens ord och begreppsbyggnad ökar.

Barns matematiska utveckling

Sammanfattande bedömningar visar att förskolorna på ett medvetet sätt lyfter in matematik i barnens projektarbeten och vardag. Barnen har tillgång till material som stimulerar matematiskt tänkande och problemlösning. Det matematiska tänkandet utmanas och barnen får möjlighet att individuellt och tillsammans med andra förstå, lösa problem och tillämpa matematiskt och logiskt tänkande. Inom vissa förskolor har bygg och konstruktion varit ett uppmärksammat område. Pedagogerna kan se att barnen fått ökad kunskap kring bland annat geometriska termer och att barnens konstruktioner blivit mer avancerade och fantasifulla. Den pedagogiska dokumentationen visar att barnen fått ökad kunskap om matematiska begrepp.

Naturvetenskap och teknik

Det är viktigt att barnen tidigt får möjlighet att utveckla sin matematiska förmåga och förståelse för naturvetenskap. Förskolan integrerar matematik och naturvetenskap i barnens projekt vilket gett dem kunskap om matematiska begrepp och naturvetenskapliga fenomen. För de äldre barnen finns exempelvis möjlighet att arbeta med pärlplattor och olika typer av pärlor. Efter det att pedagoger deltagit i en föreläsning om digitalisering finns en förnyad syn på denna typ av aktivitet, som även kan ses som kodning. Pedagogernas ökade medvetenhet har även påverkat barnens förståelse kring vad kodning innebär.

Naturvetenskapligt arbetssätt med ett kritiskt tänkande bidrar till att föra utforskandet i det projekterande arbetssättet framåt. Genom naturvetenskapliga nätverk initierade av verksamheten har ny kunskap erövrats och nått ut till barnen. Resultat av insatserna syns genom ett ökat utbud av naturvetenskapligt material för barnen att utforska samt i den pedagogiska dokumentationen. Analys av årets något lägre resultat är att de behöver titta på den pedagogiska dokumentationen ur flera perspektiv särskilt för att upptäcka och lyfta fram matematiken i barnens göranden och projekt.

Stockholm 2018-12-05

Johanna Hult
Avdelningschef förskole-och fritidsavdelningen